

PAP IRÉN

tanítónő, Szeged,
Hámán Kató Általános Iskola

A kisdobos mozgalom szerepe nevelési feladataink megoldásában

A mozgalomnak 1950 óta vagyok aktív munkása. Az elmúlt másfél évtizedben mint pajtáscsalád-, úttörő-, ill. kisdobosvezető tudatosan végeztem kis tanítványaim körében megfigyeléseket és gyűjtöttem tapasztalatokat. Úgy vélem, nevelőmunkánk céljának, a szocialista embertípus személyiségjegyeinek kialakításában még nem aknáztuk ki eléggé a kisdobosmozgalomban rejlő lehetőségeket. A közösségi ember formálásában fokozott mértékben kell a kisdobosszervezetre támaszkodnunk. Világosan utalnak erre *Krupszkaja* megállapításai: „Már maga az a tény, hogy létezik gyermekszervezet, nevelési szempontból hatalmas jelentőségű. A gyermek hozzászokik ahhoz, hogy mindig szem előtt tartsa a közösség érdekeit, s minden cselekedetét a közösség cselekedeteivel kapcsolja össze. Határozott közösségi lendület alakul ki benne, amely az ösztönök legjobb szabályozója, amely megszünteti benne a védtelenség és a magányosság érzését. Minél korábban kezd a gyermek közösségi életet élni, annál több lehetősége van arra, hogy szívvel, lélekkel a közösség ügyének szentelje magát.” (*Krupszkaja*: Úttörőkről, iskolásokról.) A gyermekszervezet nevelőértékét emeli ki a Nevelési terv is: „Amikor azt mondjuk, hogy a közösségnek, a szervezett közösségben végzett tevékenységnek alapvető jelentősége van a tervszerű nevelés folyamatába, akkor azt is megmondjuk, hogy az úttörőszervezetnek kulcszerepe van a nevelőmunka megvalósításában.” (Az úttörőcsapat szerepe a nevelési program megvalósításában. 191. old.) A kisdobosélet az úttörő tagságra készít elő, céltudatos, tervszerű munkával következetesen törekszik a gyermek jellemének, erkölcsi, akaratit tulajdon-ságainak formálására.

Hogyan végzi ezt a munkát? Játékos formában, de komoly feladatok elé állítva a gyermekeket. Ezek a feladatok természetesen megfelelnek az életkori sajátosságoknak, s a legteljesebb összhangban állnak a Nevelési terv, valamint a Tanterv követelményeivel. A kisdobosmunka a gyermekek számára lehetőséget biztosít a kötetlen, mégis szervezett és felügyelet mellett végzett tevékenységre. Ilyen módon helyes irányba tereli a gyermek öntevékenységét. A mozgalmi élet tehát részben szabályozó szerepet tölt be, részben pedig biztosítja a gyermek számára azokat a színes, játékos elemeket, amelyekre ebben a korban szüksége van.

A kisdobosok elé állított legfőbb erkölcsi követelményeket a „*hat pont*” tartalmazza. Ezek gyakorlati feldolgozása valósul meg a kisdobosok próbáiban. A próbakövetelmények egy része a Nevelési tervben megjelölt tevékenységi formákat is tartalmazza. A rajzevető nevelő ezeket a kisdobosmunka folyamán gyakoroltatja a gyermekkel. Számba veszi és értékesíti a tanulók ötleteit, kezdeményezéseit, s így megteremti annak a lehetőségét, hogy a tanulók önként, szívesen, lelkesen tevékenykedjenek. A helyes mozgásra, udvarias viselkedésre, a komolyan vett tanulmányi munkára a kisdobos próbarendszer igen nagy figyelmet fordít. Ma már az iskola nevelési feladatainak megvalósításában egyre nagyobb szerepet kap a tanítási órán kívüli munka, amely egyre jobban hozzásimul az oktató-nevelő munkához anélkül, hogy sajátos jellegét elveszítené. A tanítási órák színvonalának emelésében és az egyes készségek kialakításában jól hasznosítható az a lehetőség, hogy a kisdobos foglalkozásokon a gyermekek alaposan megfigyelhetők. Egyes gyermeki adottságok esetleg éppen a kisdobos foglalkozásokon bontakoznak ki erőteljesebben.

A továbbiakban a kisdobosszervezet és az iskolai oktató-nevelő munka összehangolásának módját kívánom egynehány gyakorlati példával megvilágítani. Amint már említettem, a próbarendszer az a szilárd alap, amelyre oktató-nevelő munkánk folyamán biztosan támaszkodhatunk. A kisdobosmunka ez évi egyik fő feladata az őrsi élet erőteljesebb kifejlesztése a 3. és 4. osztályban. Eddig ugyanis a kisdobosoknál inkább rajtevékenység folyt, s bár szerepeltek őrök, gyakorlati munkájuk mégis elsikkadt. Az őrsi élet fokozása érdekében készítünk faliújságot. Ezt annyi részre osztjuk, ahány őr van a rajban. A faliújság a rajé, de az őrök munkája domborodik ki rajta. Minden őr jelentkezik egy-egy cikkel. Ennek a tárgya lehet elért eredmény, az őr életére jellemző kis esemény avagy hiányosság. Az őrök között így önkéntelenül megindul a nemes versengés mind a magatartás terén, mind tanulmányi vonalon. Ezt a versengést oktató-nevelő munkánkban sikeresen fel is használhatjuk.

Kisdoboscsapatnál az idén szerveztük meg első ízben a rajvezetőséget, amely működését meg is kezdte. Havonta egyszer megbeszélést tartunk, s ezen előkészítjük a következő hónap foglalkozásainak munkáját. Az őrvezető-helyettesek, a tanulmányi felelős és a nótafa tagjai a rajvezetőségek. A rajvezetőségi megbeszélésre ezek a pajtások az őrvezetők (úttörők) segítségével összegyűjtik a pajtások kívánságait, problémáit. Mindenféle kívánság számba jöhet: miről szeretnének hallani, mit vetítünk, mit játsszunk, mit énekeljünk, mit szeretnének csinálni a rajfoglalkozáson, mit tervez az őr a tanulmányi eredmény, magatartás javítása érdekében stb. Így a gyermek öntevékenységét, segítőkészségét, ügyszeretetét növelve tesszük a foglalkozásokat változatosabbá, színessé, eredményesebbé.

Ugyancsak új feladatként jelentkezett az idén a kisdobosmunkában az első osztályosok beszerzése és avatása. A központi tájékoztató évi két foglalkozást ír elő részükre, természetesen a játék hangsúlyozásával. Nálunk a kisdobos foglalkozásokat minden évben ún. „Béke”-tábortúzzal nyitjuk meg. Ezen részt vesz az egész kisdoboscsapat. Megrendezésében az úttörők is segédkeznek. Erre az idén az 1. osztályosokat is meghívtuk, és az óvodában tanult énekkel, verssel, tánccal fel is léphettek. Ilyen módon kívántuk bennük a kisdobosélet iránti vágyat felébreszteni. Ezt a helyzetet nevelési szempontból is kiaknáztuk. A tábortúzra jó magatartással készültek, hiszen az osztályvezető nevelők kellőképpen tudatosították, hogy csak a jó gyermekek vehetnek részt a szép tábortúzön. Hogy az iskolai élet kezdetén ez mit jelent, nem szükséges részletezni. November közepe táján részt vettek a kisdoboscsapat négytusa felméréseinek eredményhirdetésén, a „kisolimpián”. A felmérésbe ők is bekapcsolódtak. Nagy volt az öröm, amikor az emelvényekre léphettek a helyezettek, és a tokiói harsona hangjai mellett (magnóra vettük) nyakukba akasztották a megérdemelt „csokoládé”-érmeket. Úgy éreztük, hogy ezeknek az apró emberkéeknek a szívében is felgyújtottuk a testnevelés, a helyes testedzés iránti vágyódás lángját. Téli táborukon már harmadszor találkoztak a kisdobosokkal. A 4. osztályos pajtások kedves kis műsor, mese, játék keretében — mint Téli táboruk ajándékát — kiosztották a kisdobosjelöltek kék szalagját kis aranyozott virgács és Téli táboruk fényképe kíséretében. A kék szalagot szorgalmas tanulással, jó magatartással kell megbecsülniük, hogy év végén cserébe majd megkaphassák a kisdobosok kék nyakkendőjét. Öröm volt látni, amint csillogó tekintettel, komoly gyermeki ígéretekkel átvették a kis szalagokat. Hordják azóta is büszkén, — vigyázva, hogy baj ne érje a kis szalagot. Ismét egy nevelési eszköz, amelynek figyelemre méltó a serkentő hatása.

Az egy-, két- és háromszoros próbakövetelmények is hatékonyan segítik a mindennapi oktató-nevelő munkát. A próbarendszer programja ugyanis szoros kapcsolatban áll az alsó tagozat tantervével. Az az olvasókönyvben szereplő kisgyermek, aki

egy hőstettet vitt véghez, egyúttal kisdobos példakép. Amikor a kisdobos foglalkozáson példaképekről beszélgetünk, ezzel az órán tanult anyag elmélyítését is szolgáljuk. Ezt a kapcsolatot a próbarendszer csaknem minden tantárggyal megteremti. A csillagszerzés feladatai közé tartozik pl., hogy a gyermek szépen meséljen, ismerje a közlekedési szabályokat, segítsen otthon a házi munkában, ismerje a kisebb háztartási gépek kezelését, adatokat gyűjtsön lakóhelye történetéből, ismerje a középületeket, az új létesítményeket, tudja, mit jelent a vörös csillag. Részt vesz továbbá olyan rajfoglalkozásokon is, ahol a felnőttek munkájukról beszélnek. Mindmennyi lehetőség oktatómunkánk elmélyítésére! A gyűjtő munkákat őrsi keretben végeztetjük versenyszerűen. A kiemelkedő eredményt elért pajtások munkája, neve bekerül a faliújságba, és dicséret formájában az őrsi, illetve rajnaplóba is. Akadályversenyek alkalmával egy-egy feladat megoldása ugyancsak a tanulmányi anyaghoz kapcsolódik. (Elmondják a legutóbb tanult verset, egy olvasmány rövid tartalmát; tájékozódnak iránytű vagy a fatörzsek segítségével, játékot készítenek stb.) Így játékosan elmélyül az ismeretanyag, fejlődik beszédkészségük, leleményességük, ügyességük. Egy-egy órának, illetve az egész rajnak kifejezetten kisdobos jellegű kiránduláson is adunk olyan feladatokat, amelyek akár jelenlegi, akár későbbi oktatómunkánkhoz nyújtanak segítséget. (Pl. termésgyűjtés, talajminták vétele, égtájak szerinti tájékozódás, helytörténeti megfigyelések stb.) Foglalkozásokon a szép beszéd, rajzos versengés, ének, népi-tánc, kis jelenet előadása az esztétikai érzék fejlesztését szolgálja. Tehát a kisdobosmunka folyamán a nevelés minden területét műveljük.

A kisdobosszervezetben a gyermek lassan közösségi emberré formálódik. A raj, illetve az őr tagjai segítik egymást a tanulásban, a gyengébb vagy bátortalan pajtásokat bevonják a közös munkába, játékba. Közösben szépitik a tantermet, közös munkával készül a faliújság, együtt készülnek a kisdobos foglalkozásra. Segítik hiányzó pajtásaikat a mulasztás pótlásában. Ezeknek az apró feladatoknak a végzése közben a gyermekek mindjobban megismerik a közösségi élet szépségeit, megérik a közösség erejét, és arra is rádöbbennek, hogy csak a közösségben válthatják valóra terveiket, elképzeléseiket.

A kisdobos raj közösségi élete természetesen feltételezi a felnőttek állandó irányítását. Hogyan történjék ez? Feladatok adásával, azok ellenőrzésével, az állandó jellegű segítséssel. Mindez nem szorítkozhat csak a kisdobos foglalkozásokra. Ennek ki kell terjednie a gyermekek mindennapi életére, tevékenységére is.

Az elmondottakból az is következik, hogy a kisdobosélet a gyermekeket feladataik elvégzésére, az iskolai munka pontos teljesítésére neveli. Amikor a kisdobos teljesíti a próbarendszer követelményeit, nem csupán a köteleességteljesítés súlyát érzi, hanem inkább azt, hogy játszott, kellemesen szórakozott. Ennek a játékos időtöltésnek az eredménye azonban nemcsak a próbalapokon mutatkozik meg, hanem a mindennapi életben is: gyermekeink magatartásában és az értékes személyiségjegyek egyre határozottabb kirajzolásában.